

Ringvirkningsanalyse av reiselivet i Hallingdal

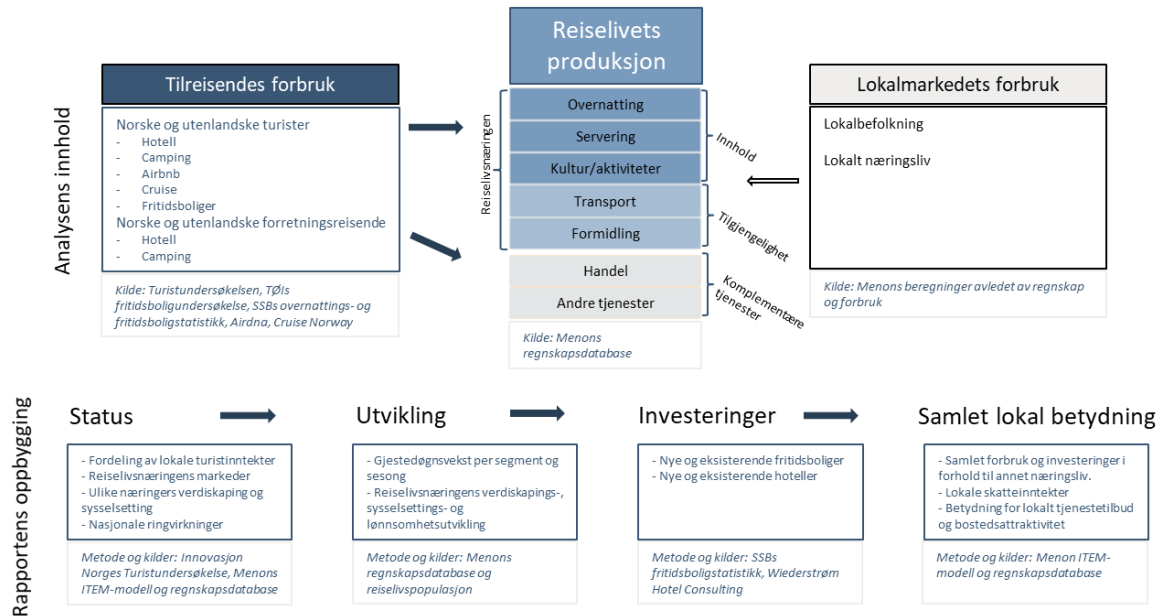

Foto: CH – Visitnorway.com

Rapportens innhold og oppbygging

Rapporten er en av ni caserapporter Menon gjennomfører på vegne av NHO Reiseliv 2019. Formålet med rapportene er å kartlegge og analysere tilreisendes forbruk, lokalmarkedets betydning og reiselivets produksjon. Vi sammenstiller en rekke kilder og metoder for å gi en best mulig oversikt over reiselivets betydning for lokal verdiskaping og sysselsetting i Hallingdal.

Vi opererer med fire segmenter av norske og utenlandske turister og feriereisende, vi kartlegger verdiskaping i innholdsbransjene, transport og formidling samt andre næringer og underleverandører, og vi viser utviklingen i både turismen og næringslivet over tid.

Metoder og kilder

Menon har utviklet en **økonomisk beregningsmodell for reiseliv** for å kunne estimere ringvirkninger av **tilreisendes lokale forbruk**. Modellen henter inn informasjon fra overnattingsstatistikk, Innovasjon Norges Turistundersøkelse, Menons regnskapsdatabase (Regnskapsregistrene i Brønnøysund), samt nasjonalregnskapstall og næringskryssløp fra SSB.

Vi legger beregningene av antall gjestedøgn etter overnattingsform og segment til grunn for beregningene av økonomiske effekter. Deretter benyttes informasjon om gjennomsnittlig døgnforbruk fra Turistundersøkelsen. Vi omregner totalt forbruk (omsetning) i ulike vare- og tjenestekategorier til verdiskapings- og sysselsettingstall ved hjelp av **Menons regnskapsdatabase**. Databasen inneholder regnskapsinformasjon for alle foretak i Norge med plikt til å levere regnskap til Brønnøysundregistrene, og har blitt utviklet gjennom flere år. Herfra trekker vi ut informasjon om samtlige reiselivsbedrifter i Norge, basert på de ulike bransjene som til sammen utgjør **reiselivsnæringen** (overnatting, servering, transport, formidling og opplevelser).

I denne rapporten viser vi også **utviklingen i reiselivsnæringen**. Her bruker vi regnskapstall fra de lokale bedriftene i reiselivsnæringen.

Vi får ulike tall ut fra de ulike datakildene og metodene vi bruker. Vi beregner blant annet verdiskaping både avledet av de **tilreisendes beregnede forbruk** og i de **rapporteringspliktige reiselivsbedriftene**.

En stor fordel med regnskapsdatabasen er at den inneholder avdelingsdata, det vil si at bedrifter som har avdelinger registrert lokalt, men som eventuelt har hovedkontor andre steder, også er inkludert. På denne måten får vi synliggjort den verdiskapingen og sysselsettingen som faktisk finner sted lokalt, uavhengig av hvor foretaket har valgt å lokalisere hovedkontoret. I tillegg blir sysselsetting og verdiskaping fordelt på fylker og regioner på en riktigere måte. Informasjonen går tilbake til 2004.

A group of eleven people, mostly women, are standing on a snowy mountain slope, posing for a photo. They are dressed in winter ski gear, including jackets, hats, and gloves. Some are holding ski poles. The background shows a vast, snow-covered mountain landscape under a bright blue sky with scattered white clouds. The overall scene is bright and sunny.

Status for reiselivet i Hallingdal

Reiselivet er en sentral næring i hele Hallingdal

Hallingdal bestående av kommunene Hol, Ål, Hemsedal, Gol, Flå og Nes, har i underkant av 21 000 innbyggere, og er et fjell- og dallandskap som huser flere store vinterdestinasjoner. Destinasjonene investerer og satser både for å konkurrere med hverandre og destinasjoner i andre deler av landet.

Geilo er en historisk viktig reiselivsdestinasjon plassert midt mellom Oslo og Bergen. Geilo har i dag 13 hoteller med over 800 varme senger. Det var i underkant av 500 000 kommersielle overnattinger i Hol i 2018, hvor Vestlia Resort, Dr. Holms og Highland Lodge er de tre største hotellene. Med over 5500 fritidsbygninger er Hol kommunen med flest fritidsbygninger i Hallingdal.

Gol er også en utpreget turistbygd med syv hoteller, over 700 varme senger og 350 000 kommersielle gjestedøgn i 2018. Storefjell Resort på Golsfjellet er det største hotellet, etterfulgt av Pers hotell i sentrum. Det er over 2500 fritidsbygninger i Gol kommune.

Hemsedal har utfordret Geilo og Gol de siste tiårene og har nå syv hoteller, omtrent 200 varme senger og 420 000 kommersielle gjestedøgn i 2018. Store satsninger vil nær doble hotellkapasiteten og øke antall leiligheter betraktelig de nærmeste årene. Det er ca. 2200 fritidsbygninger i Hemsedal.

Ål ligger mellom midt mellom Geilo, Gol og Hemsedal og er også et viktig turiststed. Ål har fem hoteller, ca. 450 varme senger og litt over 100 000 kommersielle gjestedøgn i 2018. Det er 2900 fritidsbygninger i kommunen.

Nes er, til tross for fire hoteller, 100 varme senger og 28 000 kommersielle gjestedøgn i 2018, en utpreget hyttedestinasjon med 3500 fritidsbygninger i kommunen.

Flå har ett hotell, Thon Hotel Bjørneparken med 55 rom, og i underkant av 2000 fritidsbygninger.

Særpreget, muligheter og utfordringer for reiselivet i Hallingdal

Særpreget

- Reiselivet i Hallingdal er en bærebjelke for verdiskaping, sysselsetting og bosetning i regionen.
- Store inntekter fra turister på både sommer og vinter.
- Flere av Norges største vinterdestinasjoner konkurrerer om turister fra inn- og utland.

Muligheter

- Muligheter for å satse på regionens profil som et vakkert og historisk dal- og fjellområde.
- Sterke destinasjoner som kan spille på hverandres styrker, utvikle komplementære produkter og utnytte stordriftsfordeler.
- Nye store investeringer legger grunnlaget for videre vekst.

Utfordringer

- Kan være vanskelig å vokse fra høyt nivå. Store hotell og anlegg krever vedlikehold og investeringer.
- Har blitt utfordret av langsiktige trender i reiselivet. Vanskelig kostnadmessig konkurranseevne i kombinasjon med skifte fra hotell til selvkost har gitt en svak utvikling over tid.

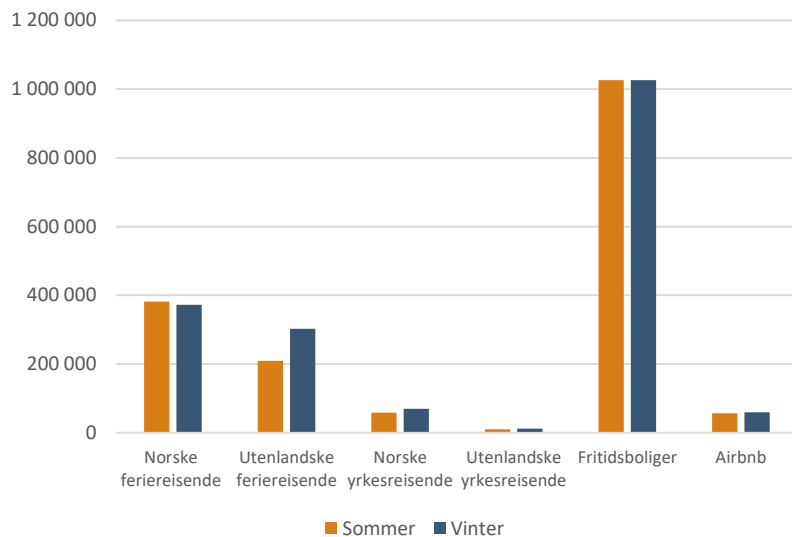
Tilreisende til Hallingdal står for flere millioner gjestedøgn i Hallingdal

Reiselivet er en viktig næringsvei i Hallingdal, og regionen tiltrekker seg svært mange turister årlig. Vi har sammenstilt kommersielle gjestedøgn på hotell, camping og hyttegrend, med data fra Airbnb, og beregnede antall overnattinger på hytter i regionen. Vi finner at det var mer enn 3,6 millioner gjestedøgn i Hallingdal på hoteller, campinplasser og ved hytter i 2018. Dette er et nedre anslag, da kommersiell utleie av hytter og leiligheter ikke alltid fanges opp i offentlige statistikker.

Vi beregner at de 18 150 fritidsbygningene som er eid av personer bosatt utenfor Hallingdal skaper over 2 millioner gjestedøgn, mens mens resterende fritidsboliger skaper ca. 500 000 gjestedøgn. Det er ellers registrert 725 000 gjestedøgn på hoteller, mens camping, hyttegrend og Airbnb stod for 802 000 gjestedøgn i 2018.

Sommersesongen definerer vi som mai til oktober og vintersesongen som november til april. Vi ser at både norske og utenlandske turister besøker regionen på sommeren og vinteren. Type turisme avhenger av sesong, med en stor grad av baseturisme og skiturisme på vinteren, og et stort innslag av særlig utenlandske rundreiseturister på sommeren.

Antall gjestedøgn per segment og sesong. Kilde: Menon og Statistikknett

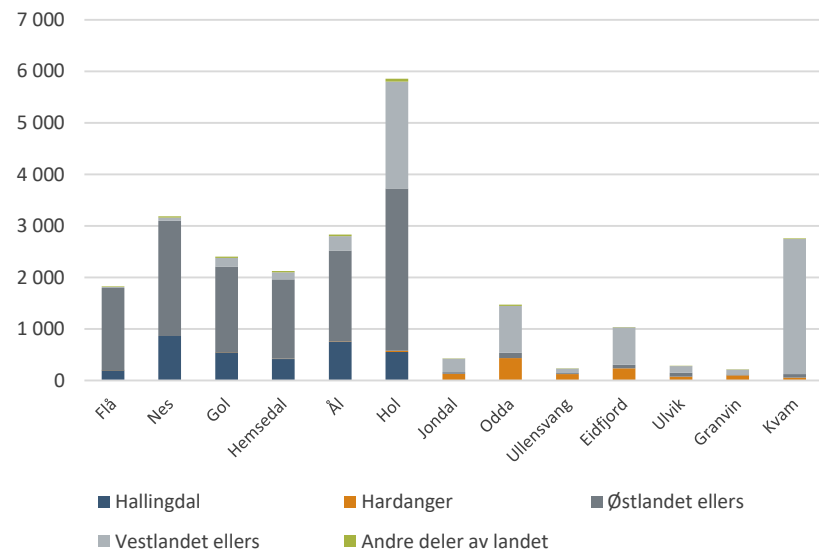
Markeder for fritidsboliger i øst og vest møtes på Geilo

Det er 18 500 fritidsbygninger i Hallingdal og hytteturismen bidrar til 300 millioner kroner i forbruk i 2018. Geilo er den største hyttekommune i regionen, og det bygges fra 300-400 hytter hvert år i regionen.

TØI og Prognosesenteret har kartlagt noen sentrale faktorer som påvirker bruk av fritidsboliger ved fjelldestinasjoner. Når man først eier en fritidsbolig på fjellet er ikke stedsattributtene eller tilbudet rundt det viktigste for hvor hyppig boligen brukes, men heller standarden og hvor enkelt det er å reise dit. I følge undersøkelser Prognosesenteret har gjort er reisetid stadig viktigere for dem som skal kjøpe hytte, og kjøretid på rundt 3 timer er en «smertegrense» for mange (Farstad & Dybedal, 2011).

Dette mønsteret finner vi igjen i eierskap til hyttene i Hallingdal. De fleste hyttene er eid av personer bosatt på Østlandet, mens grensen ser ut til å gå i Hol kommune, hvor rundt 35 prosent, altså omtrent 2000 hytter, er eid av vestlendinger.

Antall hytter i ulike kommuner som er eid av personer bosatt i Hallingdal, Hardanger, Østlandet, Vestlandet eller andre deler av landet. Kilde: TØI og Prognosesenteret

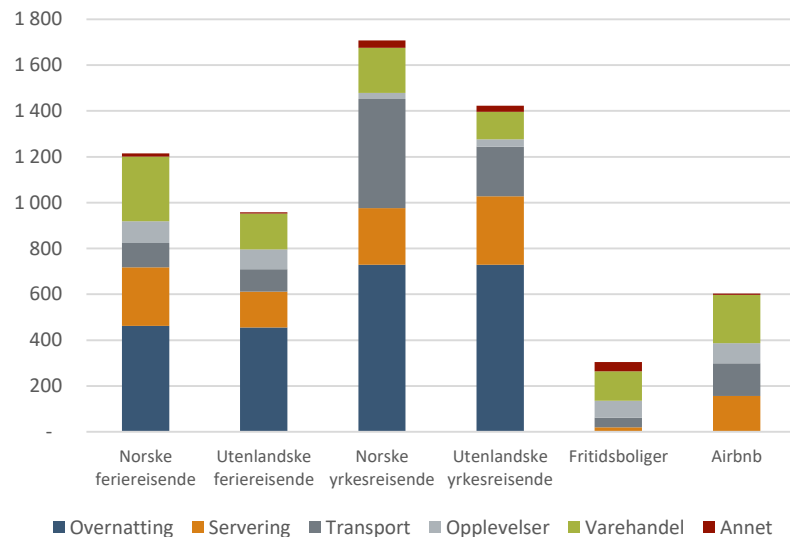
Yrkesreisende har det høyeste døgnforbruket, hyttefolket har det laveste

Innovasjon Norges Turistundersøkelse ligger til grunn for beregningene av forbruk i denne analysen. Her intervjues et stort antall reisende på forskjellige destinasjoner om blant annet hvor mye penger de har brukt på reisen.

Beregnet døgnforbruk for ulike segmenter vises i figuren til høyre. Vi ser at yrkesreisende bruker mest, og at nordmenn bruker litt mer enn utlendinger. Norske yrkesreisende i Hallingdal bruker ca. 1700 kroner per døgn, mens hyttefolket bruker langt mindre med sine 300 kroner. Det skyldes i hovedsak at de ikke bruker penger på overnatting, men de beregnes også å legge igjen mindre penger enn andre på alle forbrukskategorier med unntak av opplevelser.

Det er usikkerhet forbundet med tallene. Tallene er basert på selvrapportert forbruk, en mulig feilkilde i seg selv, og man kan ikke være helt sikker på å ha intervjuet et representativt utvalg. Intervjuene til Turistundersøkelsen ble i stor grad foretatt ved kommersielle overnattingssteder, og treffer trolig best for hotellgjester. Forbruket ved egne hytter er basert på relativt gamle tall fra TØI, for Buskerud samlet.

Gjennomsnittlig døgnforbruk fordelt på forbrukskategorier. Kilde: Innovasjon Norges Turistundersøkelsen 2013-2016 og TØI (2008), bearbejdet av Menon

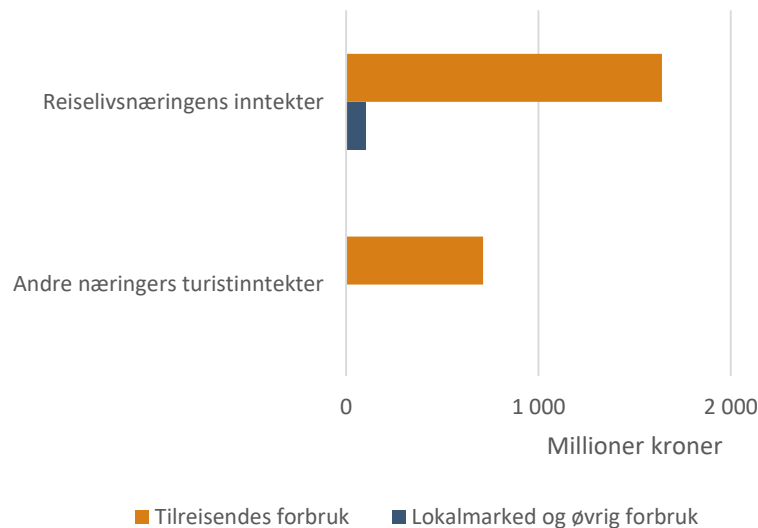
Tilreisende la igjen over 2 milliarder kroner i 2018

Vi beregner at tilreisende til Hallingdal legger igjen i overkant av 2,3 milliarder kroner, hvorav 1,65 milliarder kroner tilfaller reiselivsnæringen, og 700 millioner kroner tilfaller handelsnæringen samt andre tjenester. Reiselivsnæringen har i tillegg inntekter fra lokalmarkedet på omtrent 100 millioner kroner.

Hallingdal er blant Norges mest reiselivsintensive regioner (Iversen et al 2015). Eksempelvis er det over ti ganger så mange hotell- og campingovernattinger i Hallingdal justert for befolkningsstørrelse, sammenlignet med gjennomsnittet for landet forøvrig (70 gjestedøgn per innbygger i Hallingdal mot 6 i Norge). Vi finner at inntektene fra tilreisendes forbruk tilsvarer ca. 100 000 kroner i inntekter per innbygger i regionen. Den store tilstrømmingen av turister bidrar til at innholdsbransjene er rettet mot turister, mens lokalmarkedet er relativt mindre viktig. Lokalmarkedet og øvrig forbruk er beregnet residualt; som omsetning minus tilreisendes forbruk.

Utover forbruket bidrar turismen til investeringer i fritidsboliger og hoteller, noe vi kommer tilbake til senere i rapporten.

Beregnet forbruk fra tilreisende og andre, i reiselivsnæringen og andre næringer.
Omsetning i millioner kroner.

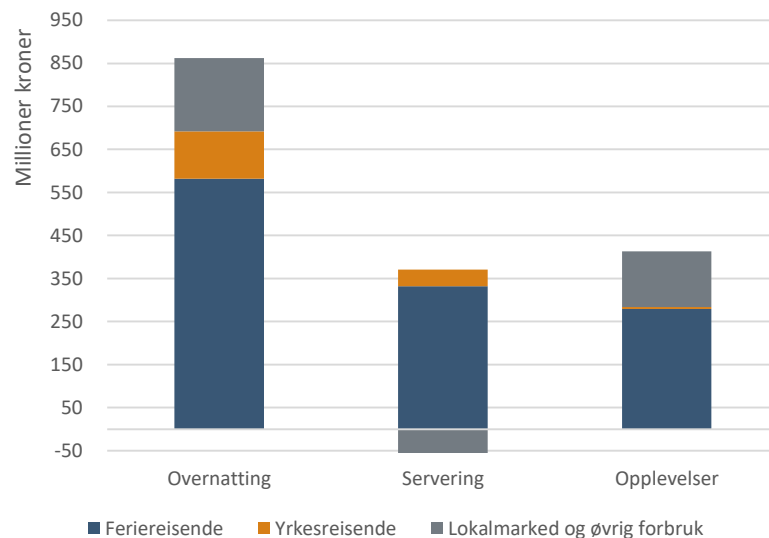

Turistene er reiselivet i Hallingdal sin klart viktigste inntektskilde

Vi beregner at turister står for 75 prosent av innholdsbransjenes inntekter, yrkesreisende står for 10 prosent, mens lokalbefolkningen står for de resterende 15 prosentene. Innholdsbransjene i reiselivet er overnatting, servering og opplevelser.

Beregningen er gjort ved å estimere tilreisendes forbruk ut fra gjestestatistikk og forbruksundersøkelser på hva tilreisende bruker på overnatting, servering og opplevelser delt på total omsetning i de rapporteringspliktige foretakene i Menons regnskapsdatabase. Vi beregner at tilreisende bruker mer på servering enn den samlede omsetningen i serveringsbransjen i Hallingdal. Dette skyldes trolig at servering også tilbys av hoteller og alpinsentre og er inkludert i deres omsetning. Sagt på en annen måte fremstår serveringsbransjen som undervurdert.

Beregnet omsetning fra tilreisende i 2018 sammenliknet med total omsetning i reiselivets innholdsbransjer i 2017. Millioner kroner.

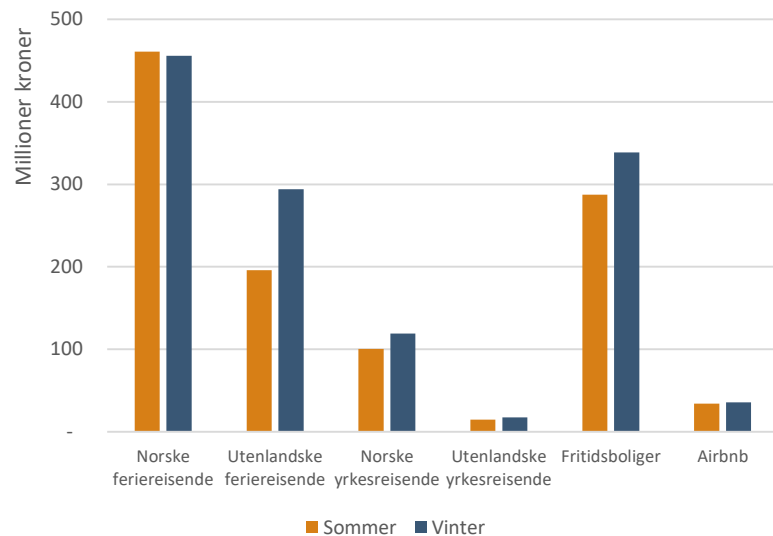
Det er omtrent like store inntekter i sommer- og vinterhalvåret

Reiselivsnæringen i Norge har utfordringer knyttet til sesongvariasjoner i turisttetterspørselen. Turisttetterspørselen i Norge øker kraftig i sommermånedene juni, juli og august, med en klar topp i juli. Antall ferierelaterte gjestedøgn nasjonalt er nærmere 2,5 ganger så høyt i sommermånedene sammenlignet med resten av året (Iversen et al 2015).

Fjellområder hvor reiselivsproduktet først og fremst er innrettet mot ski- og alpinopplevelser har en omvendt sesongstruktur hvor vintermånedene er høysesong. Hallingdal har imidlertid en jevn sesongfordeling; 53 prosent av tilreisende sitt forbruk er i vintersesongen. Hallingdal har inntekter både fra baseturister på skiferie på vinteren og rundreiseturister på reise mellom øst og vest på sommeren.

Sesongsvingninger gir næringen vanskeligheter med å tilby helårsarbeidsplasser og slik tilegne seg og utvikle nødvendig kompetanse. Slike utfordringene er også gjeldende i Hallingdal, men inntekter både sommer og vinter er med på å redusere problemet.

Beregnet omsetning fra tilreisende i 2018 fordelt på sesong, marked og formål.
Sommerferien definerer vi som mai-oktober, og vintersesongen som november-april.

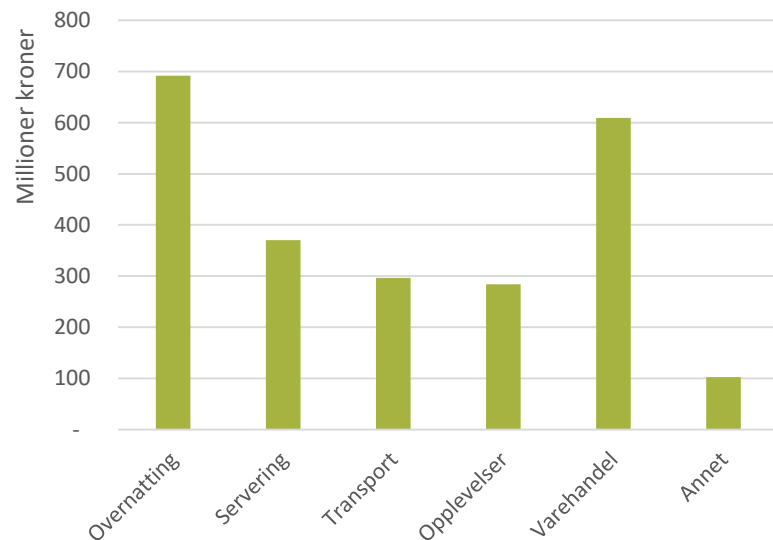

Største inntekter innen overnatting og handel

Tilreisende til Hallingdal legger igjen omtrent over en milliard kroner innen overnatting og servering. Hallingdal huser noen av Norges største distriktshoteller, deriblant de familieeide hotellene Storefjell (300 senger) og Oset (100 senger) på Golsfjellet og Vestlia Resort (200 senger) på Geilo. Andre kjente hoteller er Skogstad Hotell i Hemsedal, samt Bardøla Høyfjellshotell, Ustedalen Hotell og Dr. Holms Hotel på Geilo.

Vi beregner at tilreisende legger igjen nær 600 millioner kroner innen varehandelen i Hallingdal. De fleste kommunene har store dagligvarebutikker dimensjonert for store utfartshelger og betydelig større antall kunder enn befolkningsstørrelsen skulle tilsi. Tilreisende står, med 300 millioner kroner i forbruk, for ca. tre fjerdedeler av omsetningen innen opplevelsesbransjen. Skisentrene i Hemsedal og Geilo omsetter for omtrent 200 millioner kroner samlet, slik at mye av turistenes opplevelsesforbruk tilfaller disse aktørene.

Beregnet total omsetning fra de tilreisende per forbrukskategori i 2018. Millioner kroner.

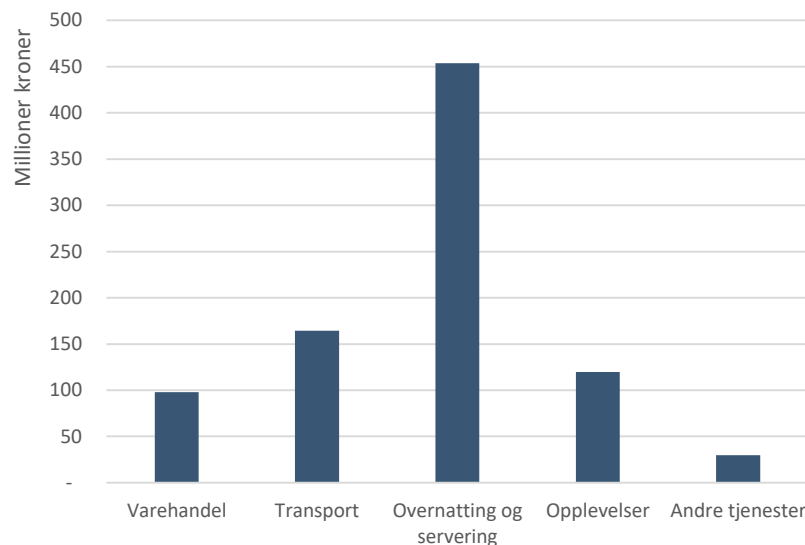

Bidrar til over 800 mill. kroner i verdiskaping i reiselivet

Tilreisendes forbruk i 2018 la grunnlag for en verdiskaping på drøyt 800 millioner kroner i det reiselivsrettede næringslivet i Hallingdal. Verdiskaping er definert som bedriftenes lønnskostnader og driftsresultatet før skatt, avgifter, nedskrivninger og avskrivninger. Verdiskaping er omsetningen som «blir igjen» i bedriftene etter vare- og tjenestekjøp for å avlønne innsatsfaktorene arbeidskraft og kapital.

Verdiskaping fra tilreisendes forbruk fordeler seg som forventet først og fremst mellom bransjene i reiselivsnæringen, hvor overnattings- og serveringsvirksomhet står for 450 millioner kroner, mens verdiskapingen i annen reiselivsvirksomhet – transport og opplevelser – utgjør 280 millioner. Handelsnæringen har en verdiskaping på ca. 100 millioner kroner knyttet til tilreisendes forbruk. Selv om handelsbransjen får store inntekter fra turistene, er den direkte verdiskapingen i handel liten, noe som skyldes at større del av inntektene går til leverandører i verdikjeden.

Verdiskaping avledet av de tilreisendes beregnede forbruk i 2018. Millioner kroner.

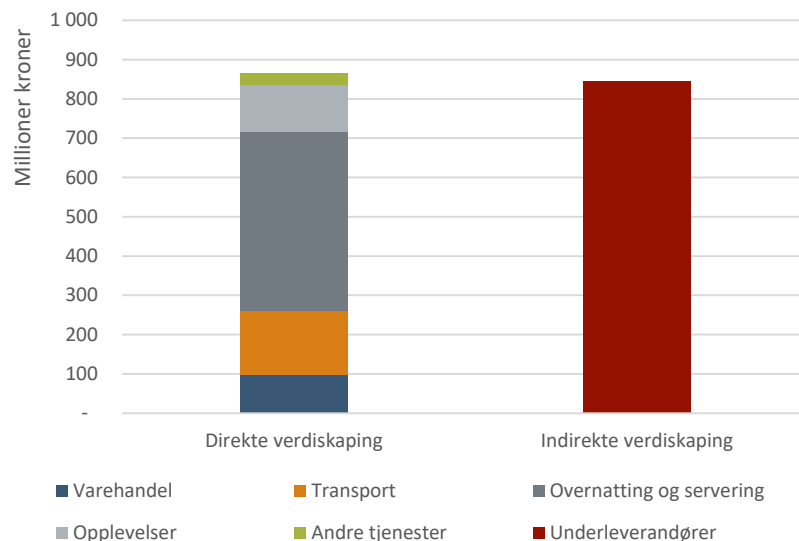

Og over 800 millioner kroner i verdiskaping i verdikjeden

Verdiskapingen hos norske underleverandører er nesten på nivå med den direkte verdiskapingen fra de tilreisendes forbruk. Den indirekte verdiskapingen er beregnet ut i fra lokal reiselivsnærings vare- og tjenestekjøp i Norge, og tilfaller således ikke bare lokalt næringsliv. Indirekte verdiskaping er produksjonen til underleverandører gjennom hele verdikjeden. Direkte og indirekte verdiskaping summerer seg til reiselivets omsetning minus import til Norge for hele verdikjeden samlet.

Eiendom og forretningsmessig tjenesteyting er eksempler på viktige underleverandørnæringer innen reiseliv. Eiendomsselskaper har en særlig viktig rolle som leverandør til overnattingsbransjen. Mange hotell, både kjedehotell og selvstendige, har leieutgifter som varierer med omsetning, slik at økte inntekter gir stabile resultater i driftsselskap, mens eiendomsselskapet opplever økte inntekter. Sett på denne måten er status og utvikling for verdiskaping og lønnsomhet undervurdert for overnattingsbransjen sammenlignet med andre bransjer.

Verdiskaping avledet av de tilreisendes beregnede forbruk i 2018, samt beregnede ringvirkninger hos innenlandske underleverandører. Millioner kroner.

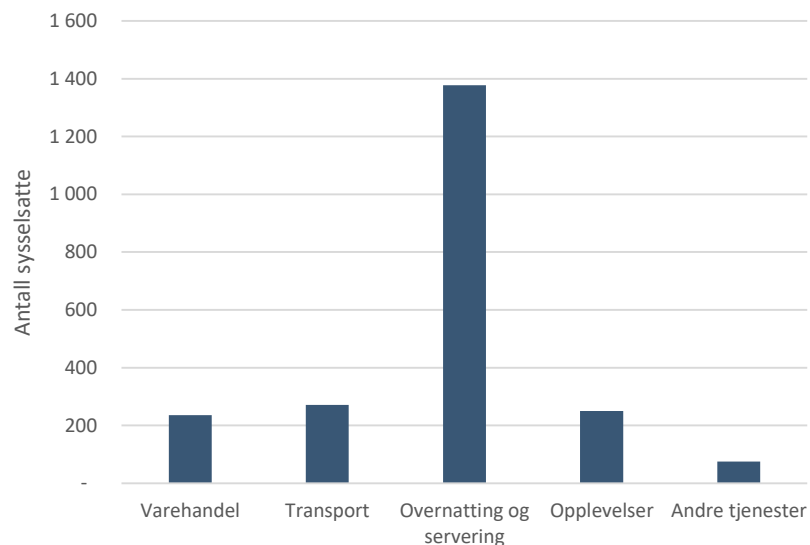

Forbruket legger grunnlag for 2200 arbeidsplasser

Turisme og reiseliv er viktig for å opprettholde sysselsetting i distriktene. I 2018 la forbruket til de tilreisende grunnlag for 2200 arbeidsplasser i det reiselivsrettede næringslivet i Hallingdal. Av arbeidsplassene er omtrent halvparten arbeidsplasser innen overnatting og servering.

Overnatting og servering er arbeidsintensive bransjer. Mye av etterspørselen innen overnatting og servering er på kveldstid, helger eller i ferier, og en stor andel av arbeidsinnsatsen gjøres av deltids- og sesongarbeidere. Lønns- og produktivetsnivået er følgelig lavt sammenlignet med næringslivet ellers. Omsetning innen overnatting og servering gir mange lokale arbeidsplasser, og skaper arbeidsmuligheter for ungdommer, utlendinger og lavutdannet arbeidskraft som kan ha vanskeligheter med å få seg arbeid ellers. Ikke alle arbeidsinnsats utføres av personer som bor i regionen, på mange høyfjellshotell har det vært vanlig praksis å bringe inn sesongarbeidskraft fra andre deler av landet eller fra utlandet.

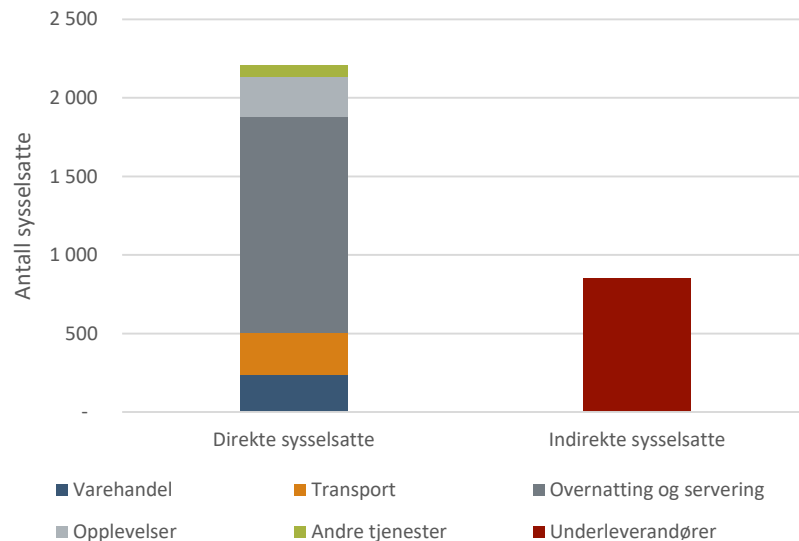
Sysselsetting avledet av de tilreisendes beregnede forbruk i 2018.

Og over 800 arbeidsplasser i verdikjeden

Reiselivsnæringens vare- og tjenestekjøp tilsvarer over 800 arbeidsplasser utover i den nasjonale verdikjeden. Forbruk legger grunnlag for flere arbeidsplasser i bedriftene som selger direkte til tilreisende enn hos underleverandørbedriftene. Dette skyldes at reiselivsbedriftene er mer arbeidsintensive enn underleverandørene; det skapes flere arbeidsplasser per omsetningskrone innen overnatting og servering enn hos for eksempel eiendomsselskap eller andre vare- og tjenesteleverandører. Mange av de indirekte sysselsatte i den nasjonale verdikjeden jobber og bor i andre deler av landet.

Sysselsetting avledet av de tilreisendes beregnede forbruk i 2018, samt beregnede ringvirkninger hos innenlandske underleverandører. Millioner kroner.

A group of eleven people, including men and women of various ages, are standing on a vast, snow-covered mountain slope. They are all dressed in winter sports attire, including jackets, hats, and ski boots, and many are holding ski poles. The background features a bright blue sky with large, fluffy white clouds. The overall scene conveys a sense of outdoor recreation and adventure in a snowy environment.

Utvikling i reiselivet i Hallingdal

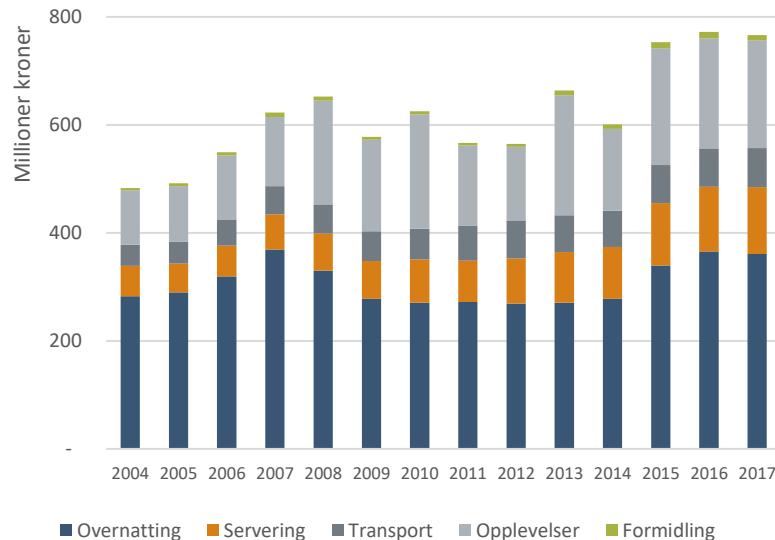
Reiselivsnæringen har hatt svak utvikling over lengre tid

Som vi har sett er turisme viktig for næringslivet og arbeidsmarkedet i Hallingdal. Den samlede utviklingen over tid har derimot ikke vært like positiv.

I Menon sin rapport, «Strukturendringer og markedssituasjon i distriktsreiselivet i Buskerud», fra 2011 vises det til at noe av utfordringen bunner i en fragmentert struktur med mange små og finansielt svake selskaper. Dette fører igjen til at bedriftene har begrensede ressurser til investeringer, produktutvikling og markedsutvikling. Samtidig pekes det i rapporten på at en overgang fra varme til kalde senger, fra fullservice hoteller til selvstellenheter, en sterk krone og svak internasjonal konkurranseevne, skapte videre utfordringer for Hallingdal.

Vi ser at utviklingen i verdiskaping har bedret seg etter 2011, med en klart oppgang etter kronesvekkelsen i 2014.

Utvikling i total verdiskaping per reiselivsbransje. Kilde: Menons regnskapsdatabase

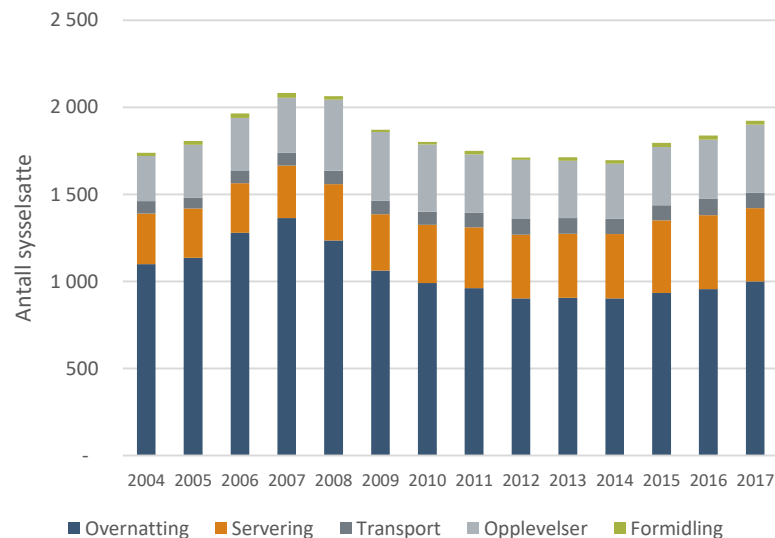

Fall i sysselsettingen etter finanskrisen er ikke hentet inn igjen

I tråd med den relativt svake verdiskapingsveksten har antall ansatte i reiselivsnæringen blitt redusert fra en topp i 2007. Etter flere år med reduksjon, har sysselsettingen økt etter fallet i kroneverdi i 2014 og frem til i dag.

Overnattingsbransjens relative posisjon er blitt kraftig svekket i perioden, fra å stå for 60 prosent av verdiskapingen og 65 prosent av sysselsettingen i reiselivsnæringen til å stå for 45 prosent av verdiskapingen og 50 prosent av sysselsettingen i 2017. Store hotell som blant annet Dr. Holms og Pers Hotell har slitt med inntjeningen, særlig i etterkant av finanskrisen, og har at svak omsetningsutvikling over lengre tid. Svak inntjening fører til lite investeringer, som igjen fører til lite fornyelse og svekket konkurranseevne. I et sterkt konkurransepreget marked fører dette til nedgang i etterspørselen, og dermed også nedgang i produksjon og reduksjon i antall arbeidsplasser. Parallelt med at enkelte skalerer ned, er det imidlertid andre som satser, særlig etter 2014. Vestlia Resort er eksempel på hotell som har investert og utvidet de senere år.

Utvikling i antall sysselsatte per reiselivsbransje i Hallingdal fra 2004 til 2017. Kilde: Menons regnskapsdatabase og SSB

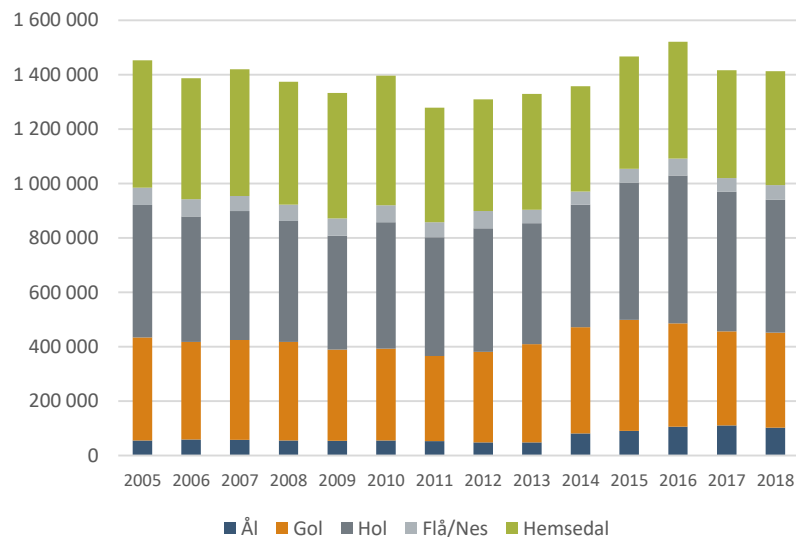

Svak besøksutvikling på tvers av Hallingdals destinasjoner

Den stagnerende utviklingen i overnattingsbransjen viser seg også i gjestedøgnstatistikken. Antall kommersielle overnattinger har lagt på rundt 1,4 millioner overnattinger fra 2005 til 2018, hvor de ulike destinasjonenes andel har holdt seg relativt stabile.

Ål har hatt den sterkeste veksten over denne perioden. En viktig årsak til utviklingen i Ål har vært åpningen av Hallingdal feriepark i 2013, en campingplass som satser på en kombinasjon av hytter med høy standard, aktiviteter og lekeland. Ellers har det vært en dreining mot leie av private hytter og hytteformidling på de ulike destinasjonene i perioden 2005-2018, noe som vil undervurdere utviklingen i antall tilreisende turister. Antall private hytter har også hatt en jevn økning hele perioden, fra 14 500 fritidsbygninger i 2005 til 18 500 i 2018, noe som igjen vil kunne virke dempende på hotell- og campingbesøk.

Utvikling i antall kommersielle gjestedøgn per kommune i Hallingdal fra 2005 til 2018. Kilde: Statistikknett

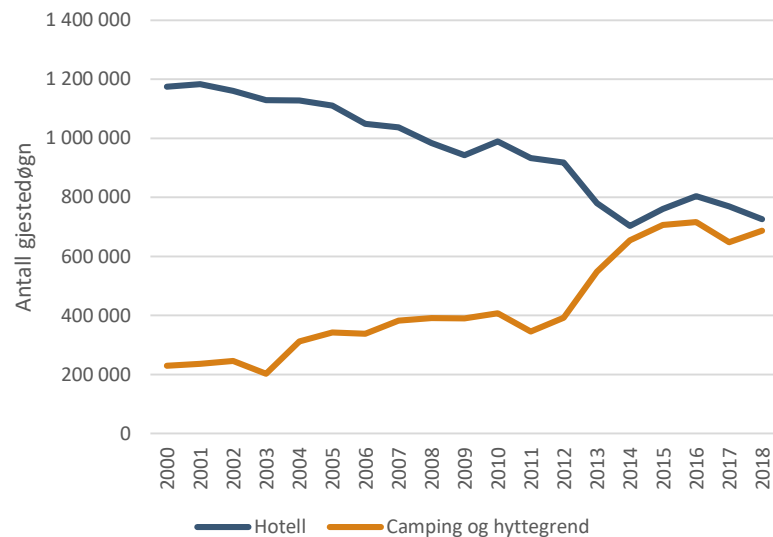
Skifte fra høyfjellshoteller til selvkost camping og hytter

Et sentralt utviklingstrekk er at gjestedøgn på selvstellsenheter øker, mens hotellgjestedøgn reduseres. At turistene i større grad foretrekker selvstellsenheter fremfor fullserviceenheter er først og fremst en utfordring for hotellnæringen. Turister på selvstellsenheter legger igjen penger i næringer som handel, servering og opplevelser, men siden hotellgjester tradisjonelt har hatt høyere døgnforbruk enn turister i andre boenheter er dette imidlertid også en utfordring for andre bransjer og tilgrensende næringer.

At turister foretrekker selvstell kan være et resultat av flere trender, bl.a. at turistene ønsker mer fleksibilitet, flere valgmuligheter og større plass. Det gir nok ikke like høy status å bo på høyfjellshotell nå som tidligere. Når et hotellopphold ikke lenger representerer unike opplevelser, mister de sin attraksjonskraft.

Etter 2013 ser strukturendringen ut til å ha stoppet. Antall gjestedøgn på hotell og camping/hyttegjeng har ligget stabilt fra 2013 til 2018.

Utvikling i antall gjestedøgn på hotell og camping/hyttegjeng i Hallingdal fra 2000 til 2018. Kilde: Statistikknett

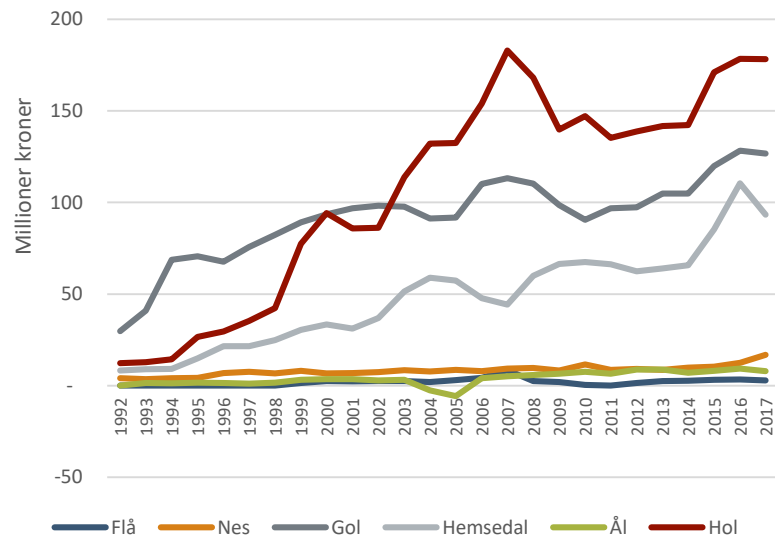

Sterke destinasjoner og hard konkurranse i Hallingdal

Hallingdal har sterke destinasjoner, med særlig Geilo, Hemsedal og Gol som noen av landets viktigste vinterdestinasjoner, mens potensielle synergier på tvers av destinasjoner, som satsning på merkenavnet Hallingdal og tverrgående produktutvikling har vært mindre prioritert.

For over 30 år siden var Gol den største destinasjonen i Hallingdal, målt etter verdiskaping. Bygda var et populært reisemål både for turister og forretningsreisende. Mot slutten av 90-tallet startet den store hytteutbyggingen i Geiloområdet. Skianlegget ble oppgradert med ekspressheis, flombelysning og terrengpark, og fra 1998 til 2017 firedoblet verdiskapingen innen overnatting og servering seg. I år 2000 kjøpte Skistar opp Hemsedal Skisenter. Samtidig som skisenteret ble oppgradert tiltok byggeaktiviteten for hytter, fritidsleiligheter og restauranter. Utbyggingen har gitt økt verdiskaping i Hemsedal, som har nærmet seg nivået til Gol de siste 15 årene.

Utvikling i verdiskaping per kommune i Hallingdal fra 1992 til 2017, innen overnattings- og serveringsvirksomheter. Kilde: Menons regnskapsdatabase

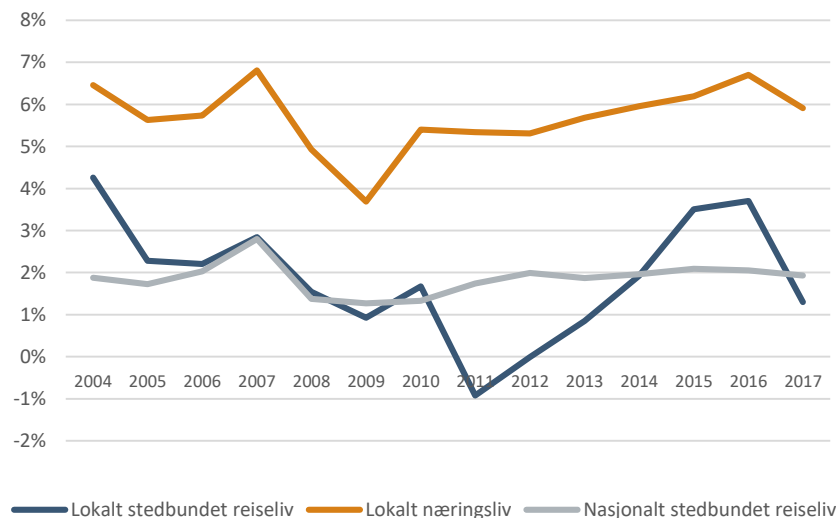

Svake resultater gir fare for negativ spiral

I Hallingdal har driftsmarginen for innholdsbransjene, overnatting, servering og opplevelser variert mellom -1 og 4 prosent. Utviklingen har omtrent vært på linje med reiselivet nasjonalt, men klart lavere enn resten av næringslivet i regionen, bestående av privat næringsliv med unntak av olje og finans. Bransjene hadde en svak verdiskapingsutvikling fra 2004 til 2011, et mønster vi finner igjen i reiselivets lønnsomhet. Fra 2004 sank lønnsomheten for stedbundet reiseliv betraktelig. Finanskrisen kan trolig forklare noe av nedgangen i perioden. Fra 2014 bidro svakere kronekurs til økt lønnsomhet med flere norske og utenlandske turister til norske fjelldestinasjoner.

Sterk komplementaritet i reiselivsnæringen gjør at svak lønnsomhet kan føre til negative spiraler, med konkurser, mindre komplette destinasjoner, et mindre helhetlig tilbud for turistene. En mindre komplett destinasjon gir et mindre attraktivt turisttilbud, som fører til nedgang i etterspørselen, som igjen fører til nedgang i omsetningen, og lavere lønnsomhet.

Lønnsomhet: Driftsmargin – median. Kilde: Menons regnskapsdatabase

A group of eleven skiers are posed on a vast, snow-covered mountain slope. They are dressed in various winter sports gear, including jackets in green, red, blue, and purple, and are holding ski poles. The background features a bright blue sky with large, fluffy white clouds. A semi-transparent white box is overlaid on the middle of the image, containing the title text.

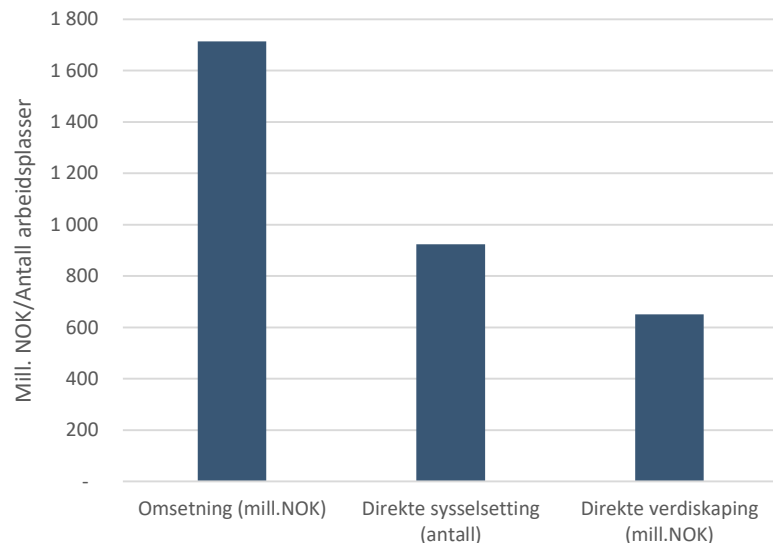
Investeringer i hotell og fritidsboliger

Investeringer i fritidsboliger legger grunnlag for ca. 900 arbeidsplasser og 650 mill. kr. i verdiskaping

Med 18 150 fritidsbygninger fremstår Hallingdal som en attraktiv region for hytteturisme og det bygges stadig nye hytter og fritidsleiligheter. I 2018 ble det oppført flest fritidsbygninger i Nes og Hol.

Som det fremkommer av figuren genererer hyttebygging, vedlikehold og oppgradering av hytter om lag 1,7 milliarder kroner i omsetning i Hallingdal. Dette tilsvarer over 900 arbeidsplasser, der hyttebyggingen står for 60 prosent og vedlikehold/oppgradering for resterende 40 prosent. For verdiskaping tilsvarer omsetningen 650 millioner kroner. For å estimere omsetningen fra hyttebygging har vi lagt til grunn gjennomsnittlig areal per hytte og gjennomsnittlig antall igangsatte/fullførte fritidsbygninger i hver kommune. Videre har vi antatt en gjennomsnittlig byggekostnad på 25 000 kroner per kvm, samt 400 000 kroner for klargjøring av tomt. Gjennomsnittlig årlig kostnad for vedlikehold og oppgradering er satt til 40 000 kroner. Andelen lokale entreprenører som benyttes til bygging og klargjøring antas å være lik 70 prosent.

Direkte sysselsetting og verdiskaping av beregnet lokal omsetning fra hyttebygging inkludert oppgradering og vedlikehold i 2018. Kilde:

Store investeringer og satsning i Hemsedal de kommende årene

Vi har også beregnet omsetning, sysselsetting og verdiskaping av hotellinvesteringer i Hallingdal. Hotellinvesteringer inkluderer både nybygg, utvidelser og rehabilitering. Blant Hallingdals 37 hoteller, var det kun Ustedalen Hotell & Resort på Geilo som i 2018 utvidet og renoverte sine lokaler. De tre siste årene har imidlertid Ustedalen Hotell & Resort, Dr. Holms Hotell og Vestlia Resort til sammen utvidet og renoveret for over 100 millioner kroner.

Som Hallingdals eneste nye hotell åpner Fyri Resort Hemsedal dørene til jul. Fyri har sentral beliggenhet med direkte adkomst til skibakkene. Hotellet får 144 hotellrom, restaurant med 400 sitteplasser og møtelokaler for opp til 460 personer. I tilknytning til hotellet ligger også Fyri Tunet med 47 leiligheter. Hotellutbyggingen har en ramme på 700 millioner kroner i perioden 2018-2020.

For 2018 har vi beregnet at hotellinvesteringene genererte i underkant av 30 millioner kroner i lokal omsetning, hvilket tilsvarer 15 arbeidsplasser og 11 millioner kroner i verdiskaping.

Foto: Eiendomsmegler1

Foto: hemsedal.com

A group of eleven skiers are posed on a vast, snow-covered mountain slope. They are dressed in various winter sports gear, including jackets in green, red, blue, and purple, and are holding ski poles. The background features a bright blue sky with large, fluffy white clouds. The overall scene conveys a sense of outdoor recreation and winter sports.

Reiselivets lokale betydning

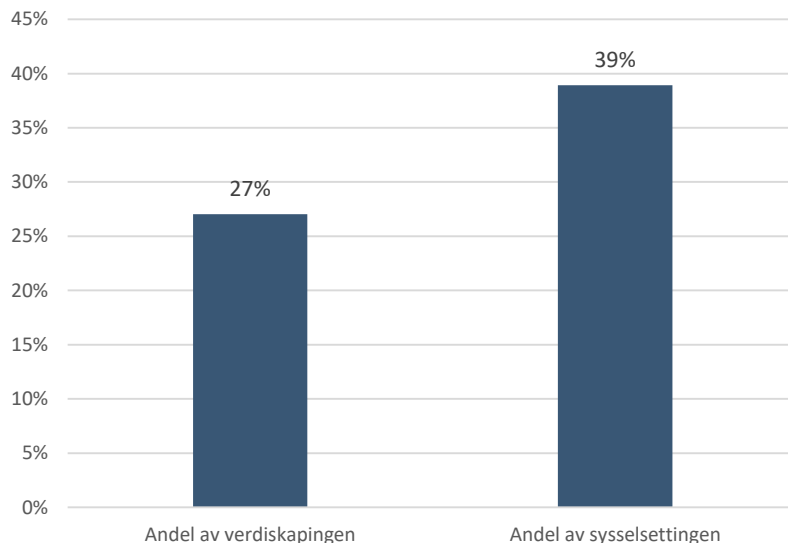
Reiselivet står for 27 prosent av verdiskapingen i Hallingdals næringsliv

Direkte verdiskaping av reiselivsrelatert forbruk og investeringer legger grunnlag for 27 prosent av verdiskapingen og 39 prosent av sysselsettingen i næringslivet (uten olje og finans) i Hallingdal. Litt over halvparten av verdiskapingen og to tredjedeler av sysselsettingen kan knyttes til tilreisendes forbruk, og litt under halvparten av verdiskaping og en tredjedel av sysselsettingen kan knyttes til hytte- og hotellinvesteringer.

I tillegg til at en fjerdedel av all verdiskaping i Hallingdal kan knyttes til forbruk og investeringer, vil reiselivsnæringen, handelsbransjen og bygg og anleggsbransjen gjøre store innkjøp lokalt, noe som skaper aktivitet og videre inntekter innenfor blant annet eiendomsbransjen, forretningstjenester og varehandel.

Samlet sett kan vi slå fast at reiselivet er helt sentralt for opprettholdelse av lokalsamfunn, befolkningsutvikling, offentlig og privat tjenestetilbud i regionen.

Beregnet direkte verdiskaping og sysselsetting fra tilreisende som andel av total verdiskaping og sysselsetting i næringslivet i Hallingdal.

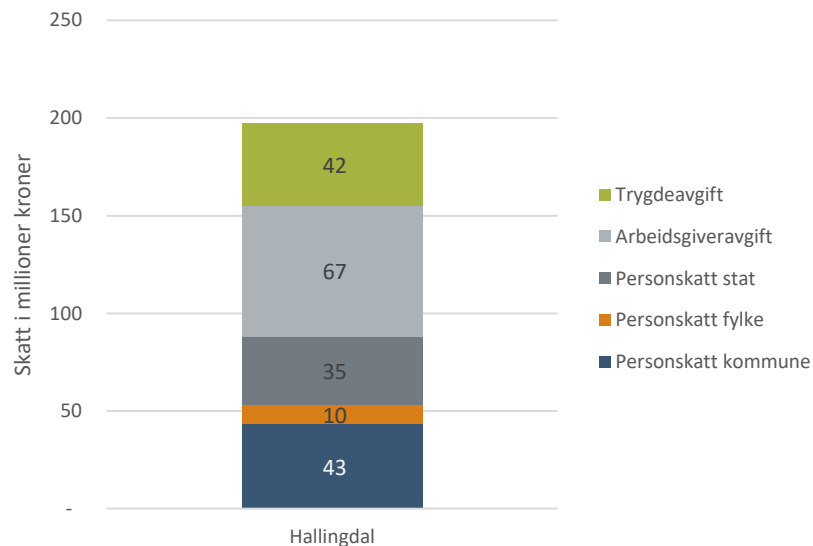
Nesten 200 millioner kroner i skatteinntekter fra arbeidsinntekten til de reiselivsansatte i Hallingdal

Mens Staten har inntekter fra en lang rekke inntektskilder, kommer kommunenes skatteinntekter i all hovedsak fra arbeidstakers inntekter. Figuren til høyre viser beregnede totale skatte- og avgiftsinntekter fra arbeidsinntekten til reiselivsansatte i Hallingdal i 2017, for både stat, fylke og kommune.

Vi ser at det offentlige samlet mottok nesten 200 millioner kroner i skatteinntekter fra arbeidsinntekten til de reiselivsansatte i Hallingdal i 2017. 43 millioner kroner tilfalt kommunene, og 10 millioner kroner tilfalt Buskerud fylke. Det resterende var statlige inntekter i form av personskatt, arbeidsgiveravgift og trygdeavgift.

Trygdeavgift og arbeidsgiveravgift beregnes av samlet skattbar inntekt, mens personskatt til kommune, fylke og stat beregnes av bruttoinntekt fratrasket et fradrag på om lag 120 000 kroner. Beregningene er foretatt ut fra lønnskostnader, beregnet antall årsverk og gjennomsnittlig årslønn for heltidsansatte per reiselivsbransje.

Beregnete direkte skatte- og avgiftsinntekter fra reiselivsansattes arbeidsinntekt i 2017. Millioner kroner. Kilde: Menon og SSB.

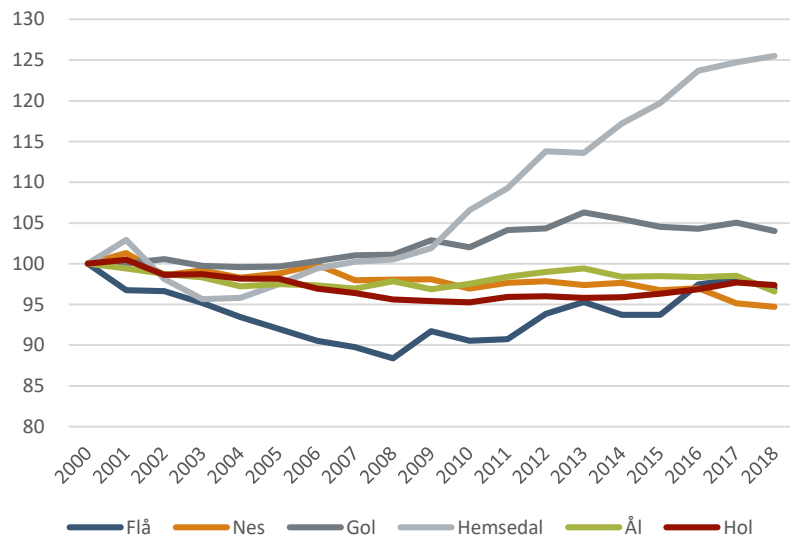

Befolkningsvekst i Hemsedal, men tilbakegang i store deler av Hallingdal

I likhet med verdiskapingsveksten, er det betydelige variasjoner i befolkningsutviklingen mellom destinasjonene i Hallingdal. Dette kommer tydelig frem i figuren til høyre, som viser indeksert befolkningsvekst per kommune i perioden 2000 til 2018.

Sentrale reiselivsregioner som Hol, Ål, Nes og Flå har alle hatt en svak befolkningsnedgang. Gol kan imidlertid vise til en vekst i befolkningen på om lag 4 prosent over perioden 2000 til 2018. Etter befolkningsnedgangen i Hemsedal på tidlig 2000-tallet, har veksten tatt seg kraftig opp i regionen. Siden 2003 har befolkningen vokst med hele 30 prosent. Dette indikerer at kommunen anses som stadig mer attraktiv å bo i, samt å flytte til. Det samme mønsteret synes også å gjelde for Flå, som har hatt 10 prosent befolkningsvekst siden 2008 etter mange år med frafall. Vendepunktet kom året etter at Olav Thon bestemte seg for å investere i bygda. SSB's befolkningsframskrivninger tilsier at Flå og Hemsedal skal fortsette å vokse med henholdsvis 28 og 50 prosent de neste 20 årene.

Indeksert befolkningsvekst per kommune i Hallingdal. 2000-2018. Basisår=2000.
Kilde: SSB

Reiselivet i Hallingdal kan styrkes gjennom et tettere og bedre samarbeid

Regionen Hallingdal er en svært sterk reiselivsregion. Turisme holder oppe og preger nærings- og arbeidslivet på tvers av kommunene. Destinasjonene konkurrerer både med hverandre og lignende destinasjoner på Øst- og Vestlandet. Historisk sett har nok konkurranse heller enn samarbeid vært det som har preget Hallingdal.

Reiselivsdestinasjoner kan ha nytte av å gå sammen om fellesløsninger der det finnes kilder til samhandlingsgevinster. Synergiene av samarbeid kan grovt sett være av to slag:

- **Stordriftsfordeler i aktiviteter** som destinasjoner har felles interesse i og som ikke er ekskluderbare: *Eks fellesmarkedsføring av Hallingdal.*
- **Komplementaritet mellom destinasjoner**, enten i form av at produktene er komplementære i reiselivsmarkedene, eller at destinasjonenes kompetanse og ressurser kan forsterke og utfylle hverandre. *Eks. produkt- og kompetanseutvikling.*

I regioner hvor destinasjoner varierer med hensyn til produkt, markeder, størrelse og sesongprofil vil det være få kilder til samhandlingsgevinster. I Hallingdal derimot, er produkt, markeder, størrelse og sesongprofil nokså sammenfallende på tvers av destinasjonene. Fjellnatur, vinterturisme, alpin og langrenn og Hallingdals kulturarv og -landskap er fellesnevnerne som representerer hele regionen og som kan fellesmarkedsføres. Dersom turister ved en av destinasjonene har interesse av å besøke en eller flere av de andre destinasjonene i Hallingdal, vil det være komplementaritet og eksterne effekter mellom destinasjonene også.

Behovene, interessene og oppfatningene ved de ulike destinasjonene er forskjellige. På regionsnivå vil det være prioriteringsproblem knyttet til valg i fellesprofilering og utvikling av produkter og kompetanse. Vi tror imidlertid at det ligger utnyttede stordriftsfordeler og komplementariteter mellom destinasjonene. Reiselivet i Hallingdal kan i så fall styrkes gjennom å satse mer på samarbeid mellom destinasjonene.

Til slutt: Menons resultater sammenlignet med tidligere analyse

Transportøkonomisk Institutt (TØI) har analysert betydningen av reiseliv i Hallingdal i rapporten «Ringvirkninger av reiselivsnæringen i Buskerud 2015». TØI kom fram til at 30 prosent av sysselsettingen i Hallingdal kunne relateres til inntekter fra reiseliv i 2015. Menon beregner at reiselivsrelatert sysselsetting finansierer omtrent 39 prosent av arbeidsplassene i Hallingdal. Resultatene stemmer godt overens med TØIs tidligere beregninger.

Analysene våre er ikke helt overlappende. Viktigste forskjell er at Menon inkluderer investeringer knyttet til fritidsboliger og hotell i vår rapport, mens TØI kun fokuserer på inntekter fra forbruk. En annen forskjell er at TØI har gjennomført ulike beregninger for å gi anslag på besøkende til slekt/venner, ikke-registrerte overnattingsdøgn på utleiehytter, åremål, gjennomreisende og dagsbesøkende. TØI benyttet egen informasjon fra spørreundersøkelser gjennomført i TOURIMPACT-prosjektet, innhentet i forkant av en rapport for Hallingdal fra 2010. Vi beregner at fritidsboliger genererer 2,5 millioner gjestedøgn, mens TØI finner at det var 2,3 millioner overnattinger på privathytter og åremålsleie, men anslår i tillegg en million overnattinger på utleiehytter basert på info fra TOURIMPACT.

Samlet sett anslår TØI 4,7 millioner gjestedøgn og gjennomreisende i Hallingdal, mens Menon beregner 3,6 millioner gjestedøgn. På grunn av et relativt lavere forbruk for TØIs beregnede segmenter, skiller ikke Menons og TØIs omsetningstall seg fra hverandre i like stor grad.

For å sikre lik beregning på tvers av destinasjoner og etterprøvbarehet, har vi valgt å holde oss til enkle beregninger og offentlige datakilder, og har ikke beregnet overnattinger fra segmenter hvor informasjonen blir for usikker. Regionrådet for Hallingdal har satt i gang et arbeid for å kartlegge og beregne antallet turister gjennom å sammenstille teledata og trafikkdata på vei og bane. Resultatene vil være nyttig informasjon for utredere, forvaltning og andre interesserte.

Uavhengig av mindre forskjeller i beregningsmetoder, står hovedkonklusjonen seg. Vi kan slå fast at reiselivet spiller en helt sentral rolle i nærings- og samfunnsutviklingen i Hallingdal, og tilreisende skaper inntekter på tvers av reiselivsbransjer som overnatting, servering og opplevelser og næringer som bygg og anlegg, handel og andre offentlige og private tjenester.

Foto: CH – Visitnorway.com